

DAGENS FRÅGA:

VÄRLDSLÄGET OCH FÖRSVARET.

Vid riksdagens högtidliga öppnande hälsade H. M. Konungen i trontalet riksdagens ledamöter välkomna. Däri lämnas även en redogörelse för vårt lands allmänna läge. Vi återger här Konungens ord om världsläget och försvaret.

"Sveriges förhållande till främmande makter är gott. Det internationella läget har emellertid under 1950 undergått en allvarlig försämring. Sverige söker i detta läge att fullfölja sin traditionella utrikespolitik till fredens bevarande. Vårt land vill inom ramen för Förenta Nationerna lämna sin medverkan till alla åtgärder, som enligt vår uppfattning är ägnade att medföra internationell avspänning och varaktig fred. De internationella motsatsförhållandena kan emellertid hastigt nog leda till en utveckling, som ställer oss inför stora faror och vanskligheter. Sveriges folk står obrottsligt samman i sin fasta beslutsamhet att värna landets frihet och oberoende.

Skärpningen av det utrikespolitiska läget har redan under hösten 1950 föranlett förstärkningar av såväl det militära som det civila försvaret. För nästa budgetår föreslås ökade anslag. Repetitionsövningar skall enligt värnpliktslagen anordnas i full omfattning. Utvecklingen kan göra det nödvändigt att föreslå Eder ytterligare åtgärder för höjande av försvarsberedskapen."

Samma dag överlämnade regeringen 1951 års statsverksproposition. Nedan följer en kortfattad redogörelse för de delar av driftbudgetens 4. huvudtitel (de löpande försvarsutgifterna) och kapitalbudgeten (utgifter för bl a försvarets byggnader, flygfält m m), som är av mera allmänt intresse för flygvapnets personal.

Statsrådet Vougt sammanfattar inledningsvis den redogörelse för försvarsutredningsarbetet, som 1949 års försvarsutredning (Nothinska kommittén) under sommaren 1950 lämnade regeringen och som tidigare (Uf 1 nr 7-10/1950) behandlats i dessa spalter. Departementschefen meddelar i detta sammanhang, att utredningen hos ÖB begärt förslag till organisation av försvaret inom en viss kostnadsram. Förslaget avsågs bli klart i mars 1951. Med hänsyn till de av nuvarande utrikespolitiska förhållanden påkallade plan-

läggnings- och beredskapsåtgärderna inom de militära staberna har emellertid ÖB - efter samråd med försvarsutredningen, avbrutit sitt utredningsarbete. Det kan inte nu bedömas - säger försvarsministern - när ÖB organisationsförslag kan komma att föreligga. I avvaktan på detta förslag har försvarsutredningens arbete i huvudsak fått vila.¹⁾

Försvarsmyndigheterna har i sina ordinarie äskanden för budgetåret 1951/52 begärt sammanlagt 1096 milj kr under fjärde huvudtiteln (medelsbehov för byggnader m m således oräknat). I förhållande till hittills för budgetåret 1950/51 anvisade medel innebär detta en ökning med 182 milj kr. Dessutom har begärts vissa beställningsbemyndiganden för materiel.

Chefen för flygvapnet föreslog - i sitt remissyttrande över försvarsutredningens delbetänkande (jfr U f l nr 7-10/1950) - bl a att beslut skulle fattas om fortsatt förstärkning av de återstående, fyra oförstärkta dagjaktflottiljerna, och om ytterligare modernisering av luftbevakningen. Försvarsministern uttalar nu, att han - i avvaktan på försvarsutredningens slutliga förslag och med beaktande jämväl av de höga kostnaderna för den nuvarande försvarsorganisationen - i n t e kan tillstyrka förslaget om jaktflygets fortsatta förstärkning. Frågan om luftbevakningens modernisering avser hr Vougt återkomma till senare i samband med behandlingen av frågan om ytterligare anskaffning av nattjaktflygplan.

Departementschefen framhåller, att de beräkningar av försvarskostnader för tioårsperioden 1950/60, som utförts i samband med försvarsutredningens arbete (jfr Ufl nr 7-10/1950), visar nödvändigheten av att den största sparsamhet iakttages inom försvaret - givetvis utan att effektiviteten äventyras - och att kostnadskrävande organisationsutvidgningar inte beslutas utan starka skäl. Rådande utrikespolitiska förhållanden föranleder å andra sidan, att möjligheterna till besparingar är begränsade, samtidigt som kostnadsökningar är ofrånkomliga, speciellt på materiel- och byggnadsområdena.

Hr Vougt erinrar vidare om den rationalisering av stabs- och förvaltningstjänsten som genomförts - främst vid armén - på grundval av undersökningar genom statens organisationsnämnds försorg. Detta rationaliseringsarbete bör snabbt fullföljas även inom övriga delar av försvaret, då hittillsvarna erfarenheter tyder på, att avsevärda besparingar kan vinnas därigenom, framhåller statsrådet.

Mera genomgripande besparingsåtgärder har tidigare fått anstå, i avvaktan på resultatet av försvarsutredningens arbete. Utredningsarbetets fördröjning gör, att man bör överväga om inte vissa besparingsåtgärder av begränsad räckvidd kan genomföras, utan att en mera allmän översyn av organisationen föregrips. Försvarsutredningen har framlagt vissa förslag härom (skärpning av besiktningsföreskrifterna för värnpliktiga, ersättande av viss civil personal med värnpliktiga, koncentration av utbildningen vid armén och indragning av Öresunds marindistrikt). Innan försvarsministern går in på dessa förslag erinrar han om statsmakternas uttalande 1948, att varje vapenför svensk, som inte bindes av andra för försvaret viktiga uppgifter, bör sättas i stånd att i den ena eller andra formen militärt deltaga i kampen för rikets självständighet. Denna princip bör inte utan tvingande skäl frångås.

Detta utesluter givetvis ej - anser hr Vougt - att vissa modifikationer i fråga om utbildningskontingentens storlek kan övervägas. Statsrådet avser

1) RED U F L ANM: Som bekant har försvarsutredningen den 16/1 1951 i en skrivelse till regeringen begärt direktiv för sin fortsatta verksamhet. Skrivelsen torde medföra, att kommitténs arbete nedlägges eller uppskjutes. U f l redogör närmare för denna framställning på sid 49 i detta nr, och återkommer senare till dess resultat.

sälunda att låta närmare utreda frågan om skärpning av besiktningföreskrifterna. Vad beträffar ersättande av civil personal med värnpliktiga skall ett av organisationsnämnden framlagt förslag att tillgodose behovet av 'ekonomi-värnpliktiga' närmare utredas. Därvid skall bl a frågan om gränsdragningen mellan olika besiktningssgrupper för värnpliktiga eller ändrad indelning i besiktningssgrupper omprövas. Tills vidare föreslås ingen minskning av antalet civila arbetare för handräckningstjänst. Organisationsnämnden skall emellertid undersöka, om man med ledning av vunna erfarenheter kan, såsom försvarsutredningen föreslagit, utbyta viss annan civil personal - eldare, förrådsarbetare m fl - mot värnpliktiga. Övriga av försvarsutredningen föreslagna besparingsåtgärder kommer att behandlas i "avlöningspropositionen", som lämnas i vår.

Efter denna inledande redogörelse för försvarsfrågan i stort övergår statsrådet till anslagsberäkningarna för budgetåret 1951/52. Anslagsbeloppen framgår av följande sammanställning, som även upptar summorna för de två föregående budgetåren.

TABELL I :

Anslag	Belopp i milj kr		
	1949/50	1950/51	1951/52
Under fjärde huvudtiteln, driftsbudgeten	796,5	914,0	1051,6
Nya kapitalinvesteringar - (byggnader, befästningar, flygfält m m)	20,9	45,7	72,0
S:a milj kr	817,4	959,7	1123,6

Driftbudgetens slutsummor under 4. huvudtiteln är:

TABELL II :

Försvarsgren m m	Anslag i milj kr (% av summan)	
	1950/51	1951/52
Armén	339,4 (37,1 %)	418,2 (39,8 %)
Marinen	187,0 (20,5 %)	238,1 (22,6 %)
Flygvapnet	312,4 (34,2 %)	323,6 (30,8 %)
Gemensamt	75,2 (8,2 %)	71,7 (6,8 %)
S:a milj kr	914,0 (100 %)	1051,6 (100 %)

Av ökningen från i följ till år - c:a 138 milj kr - går 105 milj kr till materielanskaffning: armén får 55 milj kr mera än föregående budgetår, marinen 45 och flygvapnet 5 milj kr mera. Av den återstående ökningen beror 11 milj kr på att ökat antal vpl skall göra repetitionsövningar vid armén (70.000 man mot 40.000 i år). - Sambandet mellan hittills medgivna och av försvarsministern resp vederbörande myndigheter ytterligare föreslagna beställningsbemyndiganden och anslag till anskaffning av flygmtrl samt fartygs- och artillerimtrl framgår av tabell III, på sid 44 (belopp i milj kr):

TABELL III:

Försvarsgren	Äldre bemyndiganden som den 30/6 1951 icke täckts av anslag eller betalningsreserv	Föreslagna bemyndiganden för budgetåret 1951/52		Föreslagna anslag för budgetåret 1951/52		Bemyndiganden som den 30/6 1952 icke täckts av anslag eller betalningsreserv
		Myndigheterna ¹⁾	Depch	Myndigheterna	Depch	Depch
Flygvapnet	418	151 ²⁾	151	185 ²⁾	185	384
Armén	202	152	110	65	85	227
Marinen	176	204	67	117	105	138
S:a milj kr	796	507	328	367	375	749

De anslagsbelopp, som redovisats i det föregående, avser anslagen enligt riksstatsförslaget. Försvarsministern uppskattar de totala försvarskostnaderna - inräknat medelförbrukning under kapitalbudgeten och förbrukning av äldre reservationslag - till drygt 1150 milj kr under budgetåret 1950/51 och drygt 1200 milj kr under budgetåret 1951/52.

Av flygvapnets anslag om 323,6 milj kr går 56,3 milj till avlöningar till fast anställd personal och vpl, 4,9 till bränsle (för uppvärmning) och telefon m m, 4,3 till mathållning, 4 till beklädnad, inventarier och tvätt, 3,5 till övningar, 185 till anskaffning av flygmateriel, 48 till underhåll och drift av flygmateriel och 14 milj kr till ersättning till försvarets fastighetsfond. Flygvapnets anskaffningsplan för perioden 1951/58 föreslås omfatta 1227 milj kr eller samma belopp som för 1950/57. Departementschefen avser att - om möjligheter skulle visa sig föreligga att köpa ytterligare nattjaktflygplan, utöver vad som förutsattes vid riksdagsbeslutet hösten 1950 - ånyo taga upp frågan om denna anskaffning. I samband därmed avses även frågan om luftbevakningens fortsatta modernisering ånyo övervägas.

I fråga om ett flertal anslag innebär departementschefens förslag väsentliga reduceringar i förhållande till äskandena. Främst gäller detta intendenturanslagen samt anslaget till drift och underhåll av flygmateriel (beträffande det senare minskning med över 7 milj kr). Den av CFV föreslagna höjningen av rekryteringsanslaget - för att skaffa flera flygförare - har inte tillstyrkts. Som i det föregående nämnts kommer en särskild avlöningsproposition senare att föreläggas riksdagen. Redan nu föreslår dock departementschefen, att reservofficerare i luftbevakningstjänst i fortsättningen skall rekryteras även aspirantvägen. Premien för sådan reservofficersaspirant föreslås till 2500 kr. Den av chefen för flygvapnet för budgetåret 1951/52 föreslagna utbyggnaden av flygvapnets reservstat med beställningar avsedda för flygande officerare avstyrkes av departementschefen.

- 1) Efter avdrag av de bemyndiganden som lämnats hösten 1950 (jfr förra nr av Ufl).
- 2) I CFV yttrande över försvarsutredningens delbetänkande föreslogs härutöver för budgetåren 1950/52 för fortsatt förstärkning av dagjakten och modernisering av luftbevakningen ytterligare bemyndiganden om 90,2 milj kr och anslag om 15,3 milj kr.

Vad armén beträffar har departementschefen räknat med värnpliktsutbildning enligt nu gällande bestämmelser (9 månaders första tjänstgöring för huvuddelen av de värnpliktiga). I anslagsäskandena har vissa myndigheter räknat med att gruppchefsutbildningen skulle förlängas två månader. Det är departementschefens avsikt att efter ytterligare överväganden framlägga förslag i denna fråga.

I fråga om marinen avstyrker hr Vougt nybyggnad av ytterligare jagare och ubåtsjaktfartyg. Marinens nybyggnadsprogram ökas med 5,3 milj kr, avseende smärre fartyg. Moderniseringsprogrammet utvidgas med 6,2 milj kr.

I övrigt må nämnas, att de förslag som nyligen framlagts av 1946 års militära förvaltningsutredning och kommitté för frivilligt försvarsarbete inte kommer att föreläggas 1951 års riksdag. Till personalbehandlingsutredningens förslag om organisationen av försvarets personalvård tar försvarsministern inte heller ställning nu.

Ö B framlade i fjol höst förslag om en försvarshögskola - över de nuvarande militära högskolorna - för högre försvarsstudier. Målsättningen för studierna skulle vara att ge högre militära och civila befattningshavare vidgad överblick över det totala krigets problem, och att som förberedelse för högre chefs- eller högre stabsbefattningar ge vidgade kunskaper om krigsmaktens olika delar samt om planläggning och genomförande av gemensamma operationer. - Försvarsministern anser, att en ordnad studieverksamhet på detta område bör komma till stånd, men vill inte nu föreslå, att en särskild utbildningsanstalt anordnas. Under nästa budgetår bör verksamheten organiseras försöksvis.

Kapitalbudgeten inledes av departementschefen med ett framhållande av, att avsevärda outnyttjade belopp finns under 'försvarets fonder'. Då dessa anslag är bundna för vissa förut planerade byggnadsföretag, är det likväl nödvändigt att äska nya anslag för att tillgodose de i dagens läge mest angelägna byggnadsbehoven. Departementschefen finner det jämväl vara nödvändigt, att den för försvaret avsedda byggnadskvoten avsevärt utökas. De förslag, som han nu framlägger, bygger på en ordinarie kvot av 50 milj kr för år 1951, mot 28 milj kr för 1950. Huvuddelen av de äskade anslagen avser fullträffsäkra utrymmen - förråd för materiel och drivmedel, fartygstunnlar, berghangarer, fortifikatoriska anordningar för radarutrustning m m - samt flygfältsarbeten. - Förvaltningarna har äskat 157 milj kr, varav i propositionen upptagits 72 milj kr (c:a 37 milj innevarande budgetår). För armén föreslår departementschefen 8,6, för marinen 2,5, för flygvapnet 21,9 och för befästningar - bl a berghangarer - 37,6 milj kr.

De för flygvapnet föreslagna anslagens fördelning på olika byggnadsobjekt framgår av det följande. Härvid anges även föreslagna nya anslag på tilläggsstat för budgetåret 1950/51.

Vad först flygfältsarbeten beträffar har flygförvaltningen begärt, dels att få igångsätta flygfältsarbeten inom en kostnadsram av c:a 23,9 milj kr, dels ett anslag av c:a 17,6 milj kr. Departementschefen finner det angeläget att utbyggnaden av flygfälten genomföres i snabbast möjliga takt och förordar att flygfältsarbeten får igångsättas inom en kostnadsram av 20 milj kr, men räknar med att 16,5 milj kr (varav 5 milj kr redan anvisade på tilläggsstat för innevarande budgetår) i anslag skall vara tillräckligt. Inom ovan angivna kostnadsram (20 milj kr) kan man räkna med att i huvudsak kunna utbygga återstående flottiljflygfält med en bana (F 13: två), förbindelsebanor och plattor samt igångsätta arbeten på två nya flygfält.

Vad kasernbyggnader m m beträffar godtar departementschefen det av fortifikationsförvaltningen föreslagna byggnadsprogrammet, vilket avser flyg-

tjänstbyggnader vid F 8 och F 9, garageutrymmen vid F 9, utökning av divisionernas vapen-, elektro- och instrumentverkstäder vid F 3, F 4, F 6, F 7, F 8 och F 13, materiallaboratorium vid CVM, ny provflygningshangar vid CVV, ny hangar vid Fc, försöksplatser för robotvapen samt komplettering av manöver- och signalorgan vid F 4, F 5, F 6 och F 8. För att fullfölja dessa objekt erfordras c:a 3,9 milj kr. Med hänsyn till tillgänglig byggnadskvot har departementschefen för nästa budgetår upptagit 2,5 milj kr för ändamålet.

I propositionen har vidare upptagits 0,3 milj kr för smärre nybyggnads- och förändringsarbeten, 0,2 milj kr för vissa skyddsåtgärder m m samt c:a 0,7 milj kr för flygfältsbelysning vid F 3, F 6, F 8, F 9, F 12 och F 18. - För teknikerbostäder vid F 7 har fortifikationsförvaltningen äskat 760.000 kr. Departementschefen framhåller emellertid, att härför kan tas i anspråk outnyttjade medel under försvarets bostadsanskaffningsfond.

I fråga om befästningar har fortifikationsförvaltningen för berghangarer äskat sammanlagt 13 milj kr. Med hänsyn till byggnadskvotens storlek föreslår departementschefen att 10,1 milj kr anvisas (varav 0,6 milj på tilläggsstat för innevarande budgetår). Detta innebär att berghangarerna vid tre flottiljer kan färdigställas samt arbeten igångsättas vid ytterligare två flottiljer.

För lokaler för luftbevakningen föreslår statsrådet att 3,2 milj kr av äskade 3,4 anvisas, varav 1,5 milj kr på tilläggsstat för innevarande budgetår. - För flygvapnets och marinens uppställningsplatser för radarstationer har föreslagits 5 milj kr (varav 2 milj kr på tilläggsstat för innevarande budgetår) av äskade c:a 5,6 milj kr. - I övrigt har under befästningars delfond för flygvapnets del upptagits bl a två motorprovbocksanläggningar i berg, 1 milj kr (varav 0,4 på tilläggsstat).

I en gemensam försvarsmotion med anledning av statsverkspropositionen erinrar de tre borgerliga partierna om uttalandet av försvarsutredningens ordförande i den skrivelse, för vilken redogörelse lämnas på annan plats i detta nr, att det åt utredningen givna uppdraget inte borde utgöra hinder för någon åtgärd till ökning av landets försvar, som av statsmakterna i nuvarande läge kan finnas påkallad. Därmed förfaller, enligt motionärerna, de motiv för uppskov, som försvarsministern åberopat i statsverkspropositionen för att icke vidtaga vissa åtgärder för att förstärka försvaret.

I motionen föreslås bl a, att de återstående 4 oförstärkta dagjaktflottiljerna skall förstärkas i överensstämmelse med principbeslutet vid 1948 års riksdag.

Vad anskaffningen av ytterligare nattjaktflygplan beträffar understrykes betydelsen av att samtliga flygplan J 30 (Mosquito) snarast ersättes. I fråga om luftbevakningens modernisering framhåller motionärerna, att det av flygvapnets myndigheter framlagda förslaget är ett minimiprogram, som bör genomföras så snabbt som möjligt. Motionärerna förutsätter emellertid, att frågorna om nattjakten och luftbevakningen förelägges vårriksdagen snarast möjligt och har därför inte nu några formliga yrkanden härvidlag.